

УДК 81 367.624

DOI 10.24919/2411-4758.2017.110783

Оксана ФЕДУРКО,

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри порівняльної педагогіки та методики викладання іноземних мов Дрогобицького педагогічного державного університету імені Івана Франка (Україна, Дрогобич) fedurko19@gmail.com
orcid.org/ 0000-0002-2842-0555*

СПРНІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ПРИСЛІВНИКІВ НА - О (- Е) // - ЛУ

У статті розглядається проблема семантичної класифікації прислівників, яка залишається постійним об'єктом дискусій учених різних лінгвістичних течій. Систематизовано основні підходи українських та англійських мовознавців до аналізу функціонально-семантичних характеристик прислівників. Семантико-синтаксичний критерій, покладений в основу новітніх поглядів на природу морфологічних класів слів, дає змогу виділити 2 мегарозряди прислівникової лексики та виокремити підрозряди цих одиниць.

Ключові слова: прислівник; відприкметниковий прислівник; семантико-синтаксичний підхід; предикат; сполучуваність; модифікатор.

Лит. 23.

Оксана ФЕДУРКО,

кандидат филологических наук, доцент кафедры сравнительной педагогике и методики преподавания иностранных языков Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко (Украина, Дрогобыч) fedurko19@gmail.com

СПОРНЫЕ ВОПРОСЫ ФУНКЦИОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧЕСКОЙ КЛАССИФИКАЦИИ НАРЕЧИЙ НА - О (- Е) // - ЛУ

В статье рассматривается проблема семантической классификации наречий, которая остается постоянным объектом дискуссий ученых разных лингвистических течений. Систематизированы основные подходы украинских и английских лингвистов к анализу функционально-семантических характеристик наречий. Семантико-синтаксический критерий, положенный в основу новейших взглядов на природу морфологических классов слов, позволяет выделить 2 мегарозряды наречной лексики и подрозряды этих единиц.

Ключевые слова: наречие;; отадельное наречие; семантико-синтаксический подход; предикат; сочетаемость; модификатор.

Лит. 23.

Постановка проблеми. Сучасні гуманітарні науки (лінгвістику, філософію, логіку тощо) характеризує стійка тенденція до розмежування двох взаємопов'язаних феноменів – предмета і його ознаки. Перший із них дефінують як наділену комплексом ознак ту чи ту сутність позамовного світу, а другий – як характеристику цієї сутності, певну її якість або властивість. Позамовному протиставленню предметів і ознак у системі мови відповідає протиставлення двох взаємопов'язаних семіологічних класів – слів предметних (речових) і ознакових (предикатних), пор.: «... глибинна семантична структура мови являє собою взаємозв'язок предмета і його ознак» [22]. До останніх, поряд із дієсловами, прикметниками, дієприкметниками, дієприслівниками належать також прислівники, попри специфічний характер їхньої «ознаковості».

Аналіз досліджень. Прислівник як лексико-граматична категорія був і є об'єктом наукових інтересів багатьох мовознавців. Терміном «прислівник» в обох досліджуваних мовах окреслюють різноманітні за природою і функціями одиниці, одні з яких реалізують лише частину категоріальних властивостей, інші виявляють низку додаткових ознак [20, 129; 17, 238], що викликає в дослідників різні думки щодо їхньої граматичної кваліфікації – аж до заперечення самої можливості вважати їх елементами одного морфологічного класу [309]. До найактивніше дискутованих належать фундаментальні питання виділення прислівника як частини мови [2; 13; 20; 23], встановлення критеріїв його внутрішньої класифікації [22] та діахронного осмислення, виявлення лексико-семантичних [8], семантико-синтаксичних і власне функційних характеристик [6], до того ж і в контексті когнітивної парадигми [21]. Слушним є твердження Ф. І. Панкова про те, що сучасний прислівник є одним із складних граматичних класів, який має «сукупність різних морфологічних, синтаксичних і семантичних ознак» [10, 92-97].

Слід підкреслити, що за останні роки в українському й зарубіжному мовознавстві з'явилося чимало цікавих спостережень стосовно функціонування прислівників у формальній, семантичній, комунікативній й денотативній структурах висловлення (С. Бабушко, Л. Бистрова, О. Василенко, Р. Васильєва, М. Всеволодова, Н. Гвішіані, Ю. Дюндик, Є. Кржижкова, А. Левицький, С. Меликсетян, Л. Ніколашина, В. Павлов, Ф. Панков, Н. Руденко, М. Степаненко, О. Торосян, М. Філіпенко, Г. Сінк, Т. Ернст, Т. Гівон, Г.А. Глісон, Р. Джекендофф, Ч. Лензлінгер, С. МакКонелл Джінет, А. Мітвух, О.Нілсен, Р.Кверк та ін.).

Попри те прислівники, передусім українські, як елементи мови й мовлення поки що перебувають на периферії дослідницької уваги [8,

1]. Разом із тим і праці згаданих учених, і фактичний матеріал української й англійської мов засвідчують, що прислівники – це слова з багатим синтаксичним, текстовим і комунікативним потенціалом, який потребує докладного вивчення.

Мета статті – проаналізувати функціонально-семантичні особливості українських прислівників – **не-о (-е)** й англійських на **-ly**.

Виклад основного матеріалу. Для з'ясування ролі відприкметникових прислівників в семантико-синтаксичній структурі речення важливо встановити їх розряди і підрозряди. Через те дослідники [6; 18] незмінно порушують питання класифікації прислівникової лексики, обстоючи думку про її ієрархічність і багатоступеневість. Вони наполягають також на відносному й нежорсткому характері прислівникових класифікацій, зумовленому гнучкістю й рухливістю структури об'єктивованої прислівниками ділянки смислового простору мови, надаючи при цьому перевагу якомусь одному з підходів – семантичному, синтаксичному, семантико-синтаксичному.

Українська академічна традиція [13] обстоює широкий погляд на прислівник як частину мови й семантико-синтаксичний підхід до розмежування його одиниць. Вона виокремлює атрибутивні прислівники (*бідно, безжурно, благородно, бурхливо, безбожно*), предикативні (*безлюдно, важливо, жалко, корисно, варто*), модальні (*по-перше, по-друге, по-третє*); атрибутивно-предикативні (*безмовно, безпечно, біло, боляче, гідко, глухо*), предикативно-модальні (*відомо, можливо*), атрибутивно-модальні (*безперечно, безумовно, правильно, природно*) [13, 431–432]. Прихильники вузького тлумачення цього лексико-граматичного класу виділяють (на підставі синтаксичного критерію) обставинно-атрибутивні (або означальні) прислівники, власне-обставинні (або обставинні, предметно-обставинні) [2, 302]) і модальні [1, 247]. Обставинно-атрибутивні ґрунтуються на вихідних прикметниках і повторюють їхні граматичні особливості, власне-обставинні корелюють із семантико-синтаксичними відношеннями обставинних складнопідрядних речень і становлять щодо них у певному розумінні похідну одиницю, а модальні (власне-модальні й порядкові) є лексичними еквівалентами модально-орієнтованих предикатів згорненої головної частини складнопідрядного речення [1, 252].

Запропонована в працях М. Всеволодової і Ф. Панкова класифікація прислівників дихотомічна (модальні прислівники супроти диктальних) і ґрунтується на семантичному критерії. Модальні прислівники – це аксіологічні (*добре, погано, чудово, жахливо*); кількості ознаки (*абсолютно, цілковито, багато, безконечно*); метричної оцінки (*часто, рідко*,

близько, важко, гаряче); оцінки дії (важко, легко, гарно), а диктальні – місця (тут, далеко, близько); часу (учора, неодноразово, давно, довго); причини (здуру, обережно промовчав); способу дії (дружньо, по-вовчому); стану (холодно, темно, затишно) [3, 67–69].

Дихотомічною, але синтаксичною за своєю суттю є класифікація, що побудована з урахуванням сфери дії прислівникового слова: прислівники з нефіксованою та фіксованою сферами дії. Прислівники з нефіксованою сферою дії (*легкомысленно, благородно*) описують загальні характеристики різних елементів ситуації або ж усієї ситуації. Прислівники фіксованої сфери дії (*тихо, медленно*) жорстко пов'язані з чітко визначеним компонентом/компонентами у семантичній структурі предиката – «обставинним» (час, місце) чи «якісним» (розмір, швидкість, внутрішній стан тощо).

У класифікаційних схемах англiстів, що теж не відрізняються однотипністю поглядів (є прихильники семантичного, синтаксичного й семантико-синтаксичного підходів), найважливішим визнається розрізнення прислівників-модифікаторів дієслова (предиката) і прислівників-модифікаторів пропозиції, або сентенціональних (англ. *verb-modifiers, verb-adverbials і sentence modifiers, sentence adverbials* відповідно) [6]. До розряду модифікаторів дієслова (предиката) відносять ті прислівники, у семантику яких «закладено потенційну можливість характеристики дії, процесу, стану, виражених дієсловом», а пропозиції – ті, що «не входять в диктумну частину висловлення, а функціонують в модусній його частині, презентуючи оцінку відтворюваного факту» [6, 126]. Різняться ці два розряди своїми семантичними та прагматичними характеристиками, що корелюють із їхніми синтаксичними та дистрибуційними властивостями [6, 126; 17, 134].

Розряд модифікаторів предиката формують насамперед якісні й кількісні прислівники [6]; розряд сентенціональних – лексеми з власне модальним значенням (*probably, certainly, possibly, obviously, really* etc), зі значенням емоційної оцінки (*strangely, curiously, naturally, foolishly, unfortunately, fortunately, unluckily* etc), прислівники комунікації (*earnestly, honestly, frankly* etc), обмеження сфери дії (*morally, locally, politically* etc), уточнювальні (*only, just, rather* etc) [6, 134–144; 19, 119]. Деякі з них здатні виконувати різні функції при збереженні лексичного значення [6, 126–130]. Так, у реченнях *She ground her teeth noiselessly* (J. Steinbeck) і *Unconsciously, he hurried along the passage to his office* (S. Maugham) прислівники *noiselessly* й *unconsciously* – різнофункціональні одиниці: *noiselessly* пояснює дієслово, *unconsciously* – усе речення; перефразування першого речення можливе за участі сполучника «як», а

другого – сполучника «що». Для розмежування таких поліфункціональних прислівників велику вагу має позиційний чинник. Так, у реченні *Rudely, Sandra answered dack* виділене слово – сентенціональний прислівник, тоді як у висловленні *Sandra answered dack rudely* – модифікатор предиката. В українській мові в таких випадках провідну роль відіграє семантика дієслова, пор.: *Максим обережно промовчав і Максим обережно прочинив двері*.

Критиком поділу прислівників на модифікатори предиката й модифікатори пропозиції виступив А. Цероніс (A.Tseronis), автор однієї з сучасних праць про англійський прислівник. Усі перелічені як субстанціональні прислівники він об'єднує терміном *stance adverbs* 'прислівники настанови (ставлення)' і вважає, що, попри їх мобільність і здатність вживатися на початку речення, вони стосуються не його всього, а лише дієслова [22].

Прихильники семантичного підходу до розмежування модифікаторів предиката й модифікаторів пропозиції переконують, що лексично прислівники чітко вказують, до якого розряду вони належать, так що немає жодної потреби в якійсь додатковій синтаксичній інформації [20]. Синтаксичний підхід до розподілу прислівників поміж тими ж двома розрядами теж доволі послідовно обґрунтований [17]. Виділяючи два розряди прислівників ('нижчі' – модифікатори предиката і 'вищі' – модифікатори пропозиції), вони стверджують: а) у кожному реченні має місце унікальна універсальна ієрархія абстрактних функціональних елементів; б) ця ієрархія жодним чином не вмотивована семантично. Прихильники семантико-синтаксичного підходу наголошують на актуальності врахування і лексичних, і позиційних характеристик прислівників [16; 18].

Альтернативою дихотомічної класифікації прислівників можна вважати їх опис із позицій теорії функціонально-семантичного поля, за якою весь корпус прислівників характеризується як поліцентрична структура, усередині якої можна виділити від 2 (означальні й обставинні) до 7 вершин-мікрополів [4; 19]. Для нашого дослідження актуальна обстоювана прихильниками цієї класифікації думка про наявність між мікрополями та їхніми структурними підгрупами природних зон перетину й переходу, що уможливило віднесення тієї самої одиниці до різних мікросистем [13]. Має місце виділення, приміром, прислівників часу, повтору та частотності, місця й напрямку, причини й наслідку, способу, ступеня, міри й кількості, аспекту [7].

Аналіз основних семантичних таксономій прислівників підтверджує, що у ХХІ столітті питання класифікації прислівників продовжує

бути відкритим і актуальним і що для побудови універсальної класифікації прислівників важливими є семантичні й синтаксичні особливості прислівників.

Обстеження, з одного боку, підходів до класифікації прислівників у сучасних граматичних працях, а з другого, – фактичного матеріалу, тобто українських та англійських речень-висловлень із відприкметниковими прислівниками на **-о (-e) // -ly**, – підтвердило їхню семантичну неоднорідність, підпорядкованість відмінним семантичним категоріям: «ставлення/оцінка», «кількість», «якість», «простір», «час», «зумовленість», а відтак логічність і вмотивованість розрізнення прислівників **оцінки, якісних (способу дії та кваліфікативних), кількісних, просторових, часових, логічної зумовленості**. Зазначимо, що перелічені класи наявні в обох досліджуваних мовах, хоча і лексичний склад їх, і характер структурування не в усіх випадках збігаються. З огляду на це в подальшому викладі розрізнятимемо такі семантичні класи прислівників:

Прислівники **ставлення/оцінки (Adv ax)** – це не лише одиниці з загальнооцінним значенням *добре // nicely – погано // badly*, які оцінюють ситуацію у зіставленні з нормою: *добре* – відповідає нормі, *погано* – відхиляється від норми; це також показники персуазивності, що виражають ступінь упевненості в істинності повідомлюваного: *обов'язково, неодмінно, доконечно (доконечне), напевно (напевне), неминуче, невідмінно, небезперемінно, безперемінно*. Так, у реченні *Вже неминуче буде сніг з хвилини на хвилину <...>* (М. Вінграновський) прислівник *неминуче* не тільки передає упевненість щодо обов'язковості події (буде сніг), а й сигналізує також про полісуб'єктність висловлення, адже зазначений модусний смисл треба пов'язувати не з його суб'єктом (*сніг*), а зі спостерігачем. В англійській мові цей підклас значно чисельніший: до них зараховуємо також ті, які А. Цероніс (A. Tseronis) називає прислівники настанови (ставлення), наприклад, *assuredly, decidedly, definitely, evidently, incontestably, obviously, patently, seemingly, supposedly, surely, (un)arguably, undeniably, undoubtedly, unquestionably; amazingly, astonishingly, conveniently, disturbingly, hopefully, interestingly, ironically, predictably, regrettably, sadly, sensibly, surprisingly, unbelievably, unfortunately, confidentially, crudely, fairly, frankly, generally, honestly, ironically, metaphorically, personally, precisely, roughly, seriously, simply, strictly, truthfully*. Інше окреслення цих одиниць – слова, що відображають міжособистісний (мовець/слухач) рівень сенсу [1], прагматичні маркери [16].

Якісні прислівники – одиниці неоднорідні. Є серед них такі, що відповідають на питання **ЯК, ЯКИМ СПОСОБОМ ВІДБУВАЄТЬСЯ ДІЯ?**,

а також одиниці зі значенням порівняння: *сиротливо, метастазно, бабувато, звірино, паразитарно* тощо, наприклад: (*У тій похмурій і темній стіні лісу <...> сиротливо* тулиться берізка (П. Сорока); *Особи з нерозвинутим над-я діятимуть глитайськи, звірино, паразитарно* (З газети) // *Smith blinked at Nye owlshly* (A.J. Cronin); *I walked robotically to the cathedral like all the other tourists* (B1N 467); *Van Rosen looked back boyishly* (M. Freeman) та обмеження сфери дії: *морально* // *morally*, *фізично* // *physically*, *політично* // *politically*, *експериментально* // *experimentally*, наприклад: *Експериментально доказано: заражені егоїзмом нездатні діяти для спільноблага* (З газети) // *You're not physically capable of carrying on this fight* (A.J. Cronin); їх кваліфікуємо як прислівники **способу дії (Adv man)**. Інші передають якісну характеристику ситуації та її учасників (*весело* // *cheerfully*, *повільно* // *slowly*, *жагуче* // *passionately*, *голосно* // *loudly*); це **власне якісні** прислівники (**Adv qual**). Суттєво, що таке розмежування не належить до питань простих і недискусійних, бо трапляється суміщення значень навіть в межах одного висловлення. Хоча здебільшого мікроконтекст дієслівної чи ад'єктивної групи слугує ефективним засобом моносемантизації в дискурсі багатозначних квалітативних утворень на **-о (-e) // -ly**, пор., з одного боку, речення *Думка йому шалено працювала, намагаючись знайти всьому логічне пояснення, але нічого не виходило* (Іван Багрянний), де *шалено* вжито у значенні 'швидко', а з другого – речення *Припаду я шалено й грубо до безумства твоїх волось* (В. Симоненко), у якому згаданий прислівник актуалізує значення 'сильно, міцно'. Крім того, контекст може активувати нові значення у семантичній структурі прислівника, наприклад, *Соломон рече: муж мудрий ледве усміхнеться, коли безумний сміється голосно* (П. Загребельний). Під впливом прислівника *ледве* адвербатив *голосно* в наведеному реченні прочитується як 'дуже'.

Розряд **кількісних (Adv quan)** прислівників в обох мовах численний, оскільки активним тут є вживання прислівників для вираження розмаїтих ступенів інтенсивності. Його утворюють елементи, співвідносні з нетотожними ключовими смислами, а саме: 'СКІЛЬКИ', 'ЯКОЮ МІРОЮ' та 'ЯК' [11, 37; 20]. Серед них розрізняємо прислівники **власне кількісні (Adv quan)** та **якісно-кількісні (Adv qual-quant)** відповідно до специфіки вияву значення ступеня кількості ознаки, пор. *неодноразово перемагав* // *repeatedly declared*, з одного боку, та *божественно гарний* // *divinely beautiful*, *невпинно стрімкий* // *incessantly rapid*, з другого.

Ядро **якісно-кількісних** прислівників становлять слова зі значенням інтенсивності ознаки – **Adv intens**. В обох мовах вони належать до засобів вираження категорії інтенсивності, зміст якої – кількісна міра

оцінки якості, міра експресивності, емоційності, оцінності, що сигналізує про градуальність [15, 7], репрезентовану у вигляді шкали з двома полюсами “+” і “-” та відправною точкою – нормою якості. Перший полюс вказує на інтенсифікацію ознаки; другий – на її деінтенсифікацію, в обох випадках різноступеневу: *дуже* // *immensely*, *надзвичайно* // *especially* і *практично* // *practically*, *достує*, *достатньо* // *fairly*, *майже* // *nearly*, *почасту* // *partly*, *мало*, *небагато*, *несумтєво*, *злегка* // *slightly*, *ледве* // *hardly*, *ледь* // *scarcely*, *ледве-ледве* // *faintly*.

Серед одиниць зі значенням інтенсифікації (висхідної і низхідної) наявні інтенсифікатори та інтесиви. Інтенсифікатори (*абсолютно* // *absolutely*, *цілковито* // *completely*, *надмірно* // *excessively*; *ідеально* // *perfectly*, *надзвичайно* // *especially*, *особливо* // *particularly*) не мають власного речового значення, вони лише окреслюють ступінь вияву статичної або динамічної ознаки: *Прецінь, камінь то не глина: з ним треба поводитися дуже делікатно* (Г. Пагутяк) // *She frowned slightly* (J. Moore), тоді як інтесиви (*нечувано* // *prodigiously*, *блискуче* // *brightly*, *brilliantly*, *огидно* // *repulsively*, *disgustingly*, *широко* // *widely*, *тісно* // *closely*, *швидко* // *quickly*, *rapidly*, *swiftly*; *жахливо* // *awfully*, *badly*; *цілковито* // *completely*; *глибоко* // *deeply*; *високо* // *highly*; *піднесено*; *велично* // *greatly*; *прекрасно* // *perfectly*; *серйозно* // *severely*; *страшно* // *terribly*) не тільки окреслюють ступінь вияву ознаки, а й актуалізують певні її аспекти: *Звуки попливли, нестерпно наростаючи <...>* (А. Тютюнник); *Ковзнув по ногах шовк, важко накотився на груди, на обличчя* (А. Тютюнник) // *They are paid the same as people who can teach brilliantly* (ННВ 500).

Домінують в обстежуваній групі прислівники-інтесиви. Часом значення кількості виражають такі одиниці, семантика яких поза контекстом жодним чином не пов’язане з квантитативними характеристиками. Так, прислівник *приємно* належить до класу оцінних, проте в реченні *Спочатку моя ноша була **приємно** заважка, потім наче поваговитішала, а ще згодом стала важуча, аж мені заломило руки* (А. Тютюнник) предикати *поваговитішала*, *стала важуча* дають підстави приписати йому значення ‘трохи, ледь, не дуже’. Те саме можна сказати і про прислівник *delicately* у реченні *There was the same egg-shaped head, the same strutting figure, **delicately** plump* (A. Christie): система мови приписує йому значення ‘тонко, зі смаком, вишукано; ніжно, м’яко; точно, тонко; тактовно’, однак під впливом зазначеного контексту він набуває значення ‘трохи, ледь, не дуже’. Наведене підтверджує, що смисл мовної форми в мовленні являє собою діалектичну єдність її системно-мовного значення і мовленнєвих функцій, зумовлених власне комунікативними

чинниками, прагматичними настановами мовлення, специфікою національних мовних традицій, емоційним станом чи авторськими смаками відправника тексту.

Крім **Adv intens**, до підрозряду якісно-кількісних прислівників зараховуємо, услід за О. Падучевою і Г. Бітєхтіною, також одиниці зі значенням циклічності, інтервалу – **Adv freq** (*часто // frequently, рідко // rarely, регулярно // regularly, постійно // constantly, іноді // occasionally*) та тривалості – **Adv dur** (*вічно // eternally, безперервно // continuously*), вагомим компонентом семантичної структури яких є кількісна характеристика (оцінка) ознаки, пор.: «Є чимало прислівників, пов'язаних певним способом із вираженням квантифікації» [9, 26].

Прислівники **часу (Adv temp)**. Цей і подальші семантичні різновиди відприкметникових прислівників чисельно не так багаті, як попередні. Утворення на **-o (-e) // -ly** темпоральної семантики окреслюють аспектуальну ситуацію стосовно кількісних меж тривалості предиката (*пізно, рано, вічно, щоденно, щоквартально, щорічно // early, continually, minutely, momentarily, continually, daily, quarterly, annually*). Вони можливі у функціях придієслівного і сентенціального модифікаторів.

Локативні прислівники (Adv loc) обстежуваного структурного типу більшою мірою характеризують українську мову. До них відносимо лексеми *близько, близенько, далеко, далеченько, високо, низько, недалеко*. Їхні англійські еквіваленти – одиниці, формально тотожні прикметникам, наприклад: *north, west, high, low, far*. Певний виняток із цього погляду становлять прислівники напрямку *southerly, northerly* уживані зазвичай при дієсловах із значенням руху.

Мотивовані прикметниками прислівники **мети на -o (-e) // -ly (Adv fin)**, як і причини, «належать до периферійних ділянок системи; це засвідчує невелика їх кількість, стилістична маркованість і прагматична навантаженість» [11, 22]), попри те, що властиві вони обом досліджуваним мовам, наприклад, *навмисно, зумисне, марно, безцільно // intentionally, deliberately, vainly, aimlessly*: [Жінка] **безцільно** блукає великим містом (І. Роздобудько); **Марно** зором блукаєш ген по верхів'ях Пірину (Р. Лубківський) // *She would never intentionally hurt anyone* (OALD); *She drove aimlessly for hours* (HA9 1047).

Прислівники на **-o (-e) // -ly причини (Adv caus)** та **умови (Adv con)**, причому в широкому, разом зі значенням допустовості сенсі слова, встановлюємо за контекстом. На такій можливості вираження умовних значень і значень причини наголошують і зарубіжні вчені [21]. Наприклад: *Я відразу зрозуміла, що Меметку взято незаконно* (З. Тулуб); *А якщо вдарити задарма, незаслужено, то він тобі вік цього не простить*

(О. Гончар); *Кортіло, мабуть, кожній амазонці спалити скіфа в тіла свого сонці, отож вони на березі ріки безвстидно поскидали сорочки* (Д. Павличко) // *The government had acted unlawfully* (J2R 76); *When, later on, his only son died it was taken to be a sign that he had killed the supposed lover unjustly* (EFV 899); *Gris has received undeservedly thin scholarly attention* (EBW 789). У тому, що наведені, на перший погляд, кваліта-тивні прислівники є носіями допустового значення, переконають транс-форми на кшталт: *незаконно = усупереч закону* // *unlawfully = against the law*; *незаслужено = усупереч заслугам* // *undeservedly = not deserved*; *безвстидно = втративши встид (сором)* // *shamelessly = losing shame*.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Наведене дає підстави стверджувати, що в аспекті семантичному відприкетникові прислівники обох мов на **-о (-е)** // **-ly** значно багатші й різноманітніші, ніж зазвичай це зазначають граматики. Урахування цього факту дасть, на наш погляд, змогу сформулювати об'єктивнішу думку про їх внесок у семантико-синтаксичну структуру конкретних речень-висловлень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Безпояско О. К. Граматика української мови. Морфологія О. К. Безпояско, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський. – К. : Либідь. – 1993. – 336 с.
2. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови: Академічна граматики української мови [за ред. чл.-кор. НАН України І. Р. Вихованця]. - К. : Універс. вид. «Пульсари», 2004. - 398 с.
3. Всеволодова М. В. Теория функционально-коммуникативного синтаксиса : Фрагмент прикладной (педагогической) модели языка : [учебник] / М. В. Всеволодова. - М. : Изд-во МГУ, 2000. - 502 с.
4. Галаншина И. К. Наречия в системе частей речи / И. К. Галаншина // Сб. науч. трудов Московского гос. пед. ин-та им. М. Тореза. – 1982. – Вып. – 191. – С. 49–60.
5. Гладров В. К типологии простого предложения / В. Гладров // Актуальные проблемы русского синтаксиса. – М. : МГУ, 1984. – С. 36–41.
6. Зайцева О. Л. Функциональная характеристика наречий в предложении и тексте О. Л. Зайцева // Очерки по лингвистике текста : [коллективная монография] / О. И. Реунова, О. Л. Зайцева, А. Р. Алимуратов, О. А. Алимуратов. – Пятигорск : Изд-во ПГЛУ, 2001. – С. 124–187.
7. Каушанская В. Л. Грамматика английского языка : [пособие для студентов педагогических институтов и университетов] / В. Л. Каушанская. - М., 2000. - 319с.
8. Ніколашина Т. І. Семантична типологія прислівників у сучасній українській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.02 «Українська мова» / Т. І. Ніколашина. – Дніпропетровськ, 1997. – 18 с.

9. Павлов В. Г. Семантико-функциональные характеристики современных английских наречий (опыт системного словаря) : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / В. Г. Павлов. – Одесса, 1985. – 20 с.
10. Панков Ф. И. Функционально-коммуникативная грамматика русского наречия : автореф. дисс. на соискание науч. степени д-ра филол. наук : спец. 10.02.01 «Русский язык» / Ф. И. Панков. – М., 2009. – 54 с.
11. Савелова Л. А. Семантика и прагматика русского наречия : автореф. дисс. на соискание науч. степени д-ра филол. наук : спец. 10.02.01 «Русский язык» / Л. А. Савелова. – М., 2009. – 61 с.
12. Словник української мови: в 11-и т. – К. : Наук. думка, 1970–1980.
13. Сучасна українська літературна мова. Морфологія / за заг. ред. І. К. Білодіда]. – К. : Наук. думка, 1969. – 583 с.
14. Тулина Т. А. Функциональная типология словосочетаний / Т. А. Тулина. – Київ – Одеса : Вища школа, 1976. – 176 с.
15. Уздинська Є. М. Моновалентні дієслова в сучасній англійській мові / Є. М. Уздинська // Іноземна філологія. – 1988. – Вип. 90. – С. 51–57.
16. Щерба Л. В. О частях речи в русском языке // Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность. – М. : Наука, 1974. – С. 77–100.
17. Чуприна Т. С. Функционально-семантическая характеристика качественных адвербалей в сочетании с глаголами эмоционального состояния / Т. С. Чуприна // Значение и его варьирование в тексте : [сб. науч. тр.]. – Волгоград : Изд-во ВГПИ, 1987. – С. 130–138.
18. Blokh M. Y. A Course in Theoretical English Grammar / **Блох М. Я. Теоретическая грамматика английского языка** [учебник]. – М. : Высшая школа, 1983. – 423 с.
19. Cinque G. Adverbs and Functional Heads : A Cross-linguistic Perspective / Guglielmo Cinque. – New York : Oxford University press, 1999. – 275 p.
20. Csirmaz A. Adverbs of quantity : Entities of different kinds [Електронний ресурс] / Aniko Csirmaz // U. Penn Working Papers in Linguistics. – 2009. –Vol. 15.1 – P. 65–74. – Режим доступу : <http://www.ling.upenn.edu/Events/PLC/plc32/revised/csirmaz.pdf>.
21. Eckardt R. Manner adverbs and information structure : Evidence from the adverbial modification of verbs of creation [Електронний ресурс] / Regine Eckardt // Modifying Adjuncts / [eds. E. Lang, C. Maienborn & C. Fabricius-Hansen]. – Mouton : De Gruyter, 2003. – P. 261–307. – Режим доступу : <http://linguistlist.org/pubs/reviews/get-review.cfm?SubID=17054>
22. Hinkel E. Adverbial markers and tone in L1 and L2 students' writing [Електронний ресурс] / Eli Hinkel // Journal of Pragmatics. – 2003. – № 35. – P. 1049–1068. – Режим доступу : <http://www.elihinkel.org/downloads/Adverbial-markers-and-tone.pdf>.
23. Leferman B. Agent-oriented adverbs = Individual-level predicates [Електронний ресурс] / Bryan Leferman. – University of the Basque Country (UPV/EHU). – Режим доступу : <ftp://124.42.15.59/ck/2011-03/165/008/163/627/>.

REFERENCES

1. Bezpoiasko, O. K. (1993). *Hramatyka ukrainskoi movy. Morfolohiia [Grammar of the Ukrainian language. Morphology]*. Kyiv. Lybid. [in Ukrainian]
2. Vykhovanets, I. & Horodenska, K. (2004). *Teoretychna morfolohiia ukrainskoi movy : Akademichna hramatyka ukrainskoi movy [Theoretical morphology of the Ukrainian language]*. Kyiv. Univers. vyd. «Pulsary». [in Ukrainian]
3. Vsevolodova, M. V. (2000). *Teoriya funktsionalno-kommunikativnogo sintaksisa : Fragment prikladnoy (pedagogicheskoy) modeli yazyka [Theory of Functional-Communicative Syntax: A fragment of the applied (pedagogical) model of language]*. Moscow. Izd-vo MGU. [in Russian]
4. Galanshina, I. K. (1982). Narechiya v sisteme chastei rechi [Adverbs in the system of parts of speech]. *Sb. nauch. trudov Moskovskogo gos. ped. in-ta im. M. Toreza - Collection of scientific works of the Moscow State Pedagogical Institute M. Thorez, 191*, 49–60. [in Russian]
5. Gladrov, V. (1984). K tipologii prostogo predlozheniya [On the typology of a simple sentence]. *Aktualnye problemy russkogo sintaksisa. – Actual problems of the Russian syntax*. Moscow: MGU. [in Russian]
6. Zaytseva, O. L. (2001). Funktsionalnaya kharakteristika narechiy v predlozhenii i tekste [Functional description of adverbs in the sentence and text]. *Ocherki po lingvistike teksta : (kollektivnaya monografiya)*. (pp. 124–187). Pyatigorsk. Izd-vo PGLU. [in Russian]
7. Kaushanskaya, V. L. (2000). *Grammatika angliyskogo yazyka (posobie dlya studentov pedagogicheskikh institutov i universitetov)*. [Grammar of the English language manual for students of pedagogical institutes and universities]. Moscow. [in Russian]
8. Nikolashina, T. I. (1997). Semantichna tipologiya prislivnikov u suchasniy ukrainskiy movi [Semantic typology of adverbs in modern Ukrainian language]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Dnipropetrovsk. [in Ukrainian]
9. Pavlov, V. G. (1985). Semantiko-funktsionalnye kharakteristiki sovremennykh angliyskikh narechiy (opyt sistemnogo slovarya) [Semantic-functional characteristics of modern English dialects (experience of the system dictionary)]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Odesa. [in Russian]
10. Pankov, F. I. (2009). Funktsionalno-kommunikativnaya grammatika russkogo narechiya [Functional-communicative grammar of Russian adverb]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Moscow. [in Russian]
11. Savelova, L. A. (2009). Semantika i pragmatika rusckogo narechiya [Semantics and pragmatics of Russian adverb]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Moscow. [in Russian]
12. Slovnyk ukrainskoi movy. (1970–1980). v 11-y t. [Dictionary of the Ukrainian language]. Kyiv: Nauk. dumka. [in Ukrainian]
13. Bilodid, I. K. (Eds.) (1969) *Suchasna ukrainska literaturna mova. Morfolohiia [Contemporary Ukrainian Literary Language. Morphology]*. Kyiv.: Nauk. dumka. [in Ukrainian]

14. Tulina, T. A. (1976). *Funktsionalnaya tipologiya slovosochetaniy* [A. *Functional typology of word combinations*]. Kyiv – Odesa: Vishcha shkola. [in Russian]

15. Uzdynska, Ye. M. (1988). Monovalentni дієслова в сучасній англійській мові [Monovalent verbs in modern English]. *Inozemna filolohiia - Foreign philology*, 90, 51–57.

16. Shcherba, L. V. (1974). O chastyakh rechi v russkom yazyke [About parts of speech in Russian]. *Yazykovaya sistema i rechevaya deyatelnost*. Moscow: Nauka. (pp. 77–100). [in Russian]

17. Chuprina, T. S. (1987). Funktsionalno-semanticheskaya kharakteristika kachestvennykh adverbaliy v sochetanii s glagolami emotsionalnogo sostoyaniya [Functional-semantic characteristic of qualitative adverbials in combination with verbs of an emotional state]. *Znachenie i ego varirovanie v tekste - Meaning and its variation in the text*. (pp. 130–138). Volgograd. Izd-vo VGPI. [in Russian]

18. Blokh, M. Y. (1983). *A Course in Theoretical English Grammar* [Teoreticheskaya grammatika angliyskogo yazyka]. Moscow : Vysshaya shkola. [in Russian]

19. Cinque, G. (1999). *Adverbs and Functional Heads. A Cross-linguistic Perspective*. New York. Oxford University press. [in English]

20. Csirmaz, A. (2009). Adverbs of quantity. Entities of different kinds. Retrieved from <http://www.ling.upenn.edu/Events/PLC/plc32/revised/csirmaz.pdf> [in English]

21. Eckardt, R. (Eds.). (2003). Manner adverbs and information structure : Evidence from the adverbial modification of verbs of creation. Retrieved from <http://linguistlist.org/pubs/reviews/get-review.cfm?SubID=17054> [in English]

22. Hinkel, E. (2003). Adverbial markers and tone in L1 and L2 students writing. *Journal of Pragmatics*, 35, 1049–1068. Retrieved from <http://www.elihinkel.org/downloads/Adverbial-markers-and-tone.pdf> [in English]

23. Leferman, B. (2005). Agent-oriented adverbs = Individual-level predicates. Retrieved from <ftp://124.42.15.59/ck/2011-03/165/008/163/627/> [in English]

Стаття надійшла до редколегії 25.09.2017 р.